

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

มังคลัตถทีปนี ภาค ๒ เล่ม ๓

คู่มือหลักสูตร

ชั้นประโยค ป.ธ.๕ วิชาแปลมคธเป็นไทย

โครงการพัฒนาเนื้อหาและสื่อการศึกษาพระปริยัติธรรม
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ปีงบประมาณ ๒๕๕๙

มังคลัตถที่ปนี ภาค ๒ เล่ม ๓

คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คณะบรรณาธิการ : พระมหาสุทัศน์ ตีสรรวาที นายสุชญา ศิริธัญญกร

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ : รศ.ดร.สมิทธิพล เนตรนิมิตร

คณะผู้แปล : นายสุชญา ศิริธัญญกร นายสินชัย วงษ์จำนงค์ นายธานี สุวรรณประทีป
นายสนธิญาณ รักษาภักดี นายอักษรวิชัย โฉมศรี นายชำนาญ เกิดช่อ

ออกแบบปก : นายพิจิตร พรหมลี

จัดรูปเล่ม : นายสมบุรณ์ เฟ่งพิศ

พิสูจน์อักษร : นายจิรศักดิ์ ธารสุขกระจำง นางสาวสุจิตรา ชวดรัมย์ นายสุภูฐาน สุดาจันทร์

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : มกราคม ๒๕๕๙

จำนวนพิมพ์ : ๑,๐๐๐ เล่ม

ลิขสิทธิ์

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ห้ามการลอกเลียนไม่ว่าส่วนใดๆ ของหนังสือเล่มนี้

นอกจากจะได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มังคลัตถที่ปนี ภาค 2 เล่ม 3.-- พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
2559.

132 หน้า. -- (มังคลัตถที่ปนี).

1. อรรถกถา. I. สุชญา ศิริธัญญกร. II. จุฬารัตน์ วิชาชาติ, ผู้วาดภาพประกอบ. III. ชื่อเรื่อง.

294.318202

ISBN 978-616-300-199-3

จัดพิมพ์โดย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทรศัพท์/โทรสาร ๐๓๕ ๒๔๘ ๐๑๓

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑๑ - ๑๗ ถนนมหาราช เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๖๒๓-๕๖๒๓ โทรสาร ๐-๒๖๒๓-๕๖๒๓

คำปรารภ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีโครงการพัฒนาเนื้อหาและสื่อการศึกษาพระปริยัติธรรม ปีงบประมาณ ๒๕๕๗ มีวัตถุประสงค์หลัก คือ (๑) เพื่อสนองพันธกิจด้านบริการวิชาการทางพระพุทธศาสนาของมหาวิทยาลัย (๒) เพื่อพัฒนาเนื้อหาและสื่อการศึกษาพระปริยัติธรรมทุกระดับให้ครบถ้วนสมบูรณ์ ทันสมัย (๓) เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการทางพระพุทธศาสนาให้เข้าถึงประชาชนทุกระดับ โครงการนี้เกิดจากความร่วมมือร่วมใจกันของ ผู้บริหาร คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัย ช่วยกันพัฒนาเนื้อหาคู่มือประกอบการเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ตั้งแต่หลักสูตรชั้นประโยค ๑-๒ ถึงเปรียญธรรม ๙ ประโยค ให้มีเนื้อหาสาระถูกต้อง เป็นที่ยอมรับของพระภิกษุสามเณรตลอดถึงผู้ที่สนใจ

มังคลัตถทีปนีเป็นคัมภีร์ที่ทรงคุณค่าทางพระพุทธศาสนาอีกคัมภีร์หนึ่งที่พระสิริมังคลาจารย์นักปราชญ์ชาวล้านนา ซึ่งมีชนมายุอยู่ระหว่าง พ.ศ. ๒๐๒๐-๒๑๐๐ ได้รจนาขึ้นในขณะที่อยู่จำพรรษา ณ วัดสวนขวัญ ปัจจุบันคือวัดท่าหนัก จังหวัดเชียงใหม่ เพื่ออธิบายความในมงคลสูตร แห่งขุททกปาฐะและสุตตนิบาต ขุททกนิกาย พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ ๒๕ ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในรูปของคาถาล้วนๆ มังคลัตถทีปนีนี้ ถือได้ว่าเป็นการอธิบายข้อความที่ยากให้คนทั่วไปเข้าใจได้ง่ายอย่างชัดเจน อีกทั้งเพื่อให้ชาวล้านนาทราบเรื่องราวโดยละเอียดตามแนวของพระพุทธศาสนา ได้เข้าใจเรื่องราวชัดเจนยิ่งขึ้น โดยไม่ต้องค้นคว้าหาข้อมูลจากหลายๆ แห่ง อีกทั้งผลงานของท่านยังเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความสนใจในการแสวงหาความรู้ด้านพระพุทธศาสนาของชาวล้านนาได้เป็นอย่างดี พระสิริมังคลาจารย์นอกจากจรรยามังคลัตถทีปนีแล้ว ยังรจนาคัมภีร์อื่นอีก ๓ คัมภีร์ คือ (๑) สังขยาปกาสะฎฐิกา เพื่ออธิบายคัมภีร์สังขยาปกาสะ เมื่อ พ.ศ. ๒๐๕๙ (๒) เวสสันดรทีปนี เพื่ออธิบายอรรถกถาเวสสันดรชาดกเมื่อ พ.ศ. ๒๐๖๐ และ (๓) จักกวาฬทีปนี เพื่ออธิบายจักรวาลออกเป็นตอนๆ เมื่อ พ.ศ. ๒๐๖๒

มังคลัตถทีปนี พระสิริมังคลาจารย์ ได้รจนาขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๐๖๗ เพื่ออธิบายความแห่งพระพุทธพจน์ในมงคลสูตร มีอรรถกถาอธิบายความชื่อว่าปรมัตถโชติกา ที่พระพุทธโฆสาจารย์ได้รจนาไว้ โดยท่านอธิบายถึงความหมายของพระสูตรนี้โดยละเอียด ด้วยภาษาบาลีอันไพเราะสละสลวย โดยนำเรื่องจากคัมภีร์อื่นๆ มาอธิบายประกอบอย่างกลมกลืนสอดคล้องกับเนื้อหาสาระเป็นอย่างดี มีการอ้างอิงที่ก้าวหน้าเกินยุคสมัย

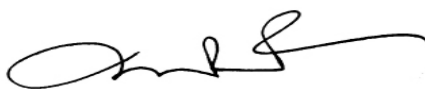
มังคลัตถทีปนี แสดงเนื้อหามงคล ๓๘ ประการ คือ (๑) การไม่คบคนพาล (๒) การคบแต่บัณฑิต (๓) การบูชาคนที่ควรบูชา (๔) การอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม (๕) การได้สร้างบุญไว้ในปางก่อน (๖) การตั้งตน

(๔)

ไว้ชอบ (๗) ความเป็นพหูสูต (๘) ความเป็นผู้มีศีลปะ (๙) วินัยที่ศึกษามาดี (๑๐) วาจาสุภาสิต (๑๑) การบำรุงมารดาบิดา (๑๒) การสงเคราะห์บุตร (๑๓) การสงเคราะห์ภรรยา (๑๔) การงานที่ไม่อากูล (๑๕) การให้ทาน (๑๖) การประพฤติธรรม (๑๗) การสงเคราะห์ญาติ (๑๘) การงานที่ไม่มีโทษ (๑๙) การงดเว้นจากบาป (๒๐) การเว้นจากการดื่มน้ำเมา (๒๑) ความไม่ประมาทในธรรม (๒๒) ความเคารพ (๒๓) ความถ่อมตน (๒๔) ความสันโดษ (๒๕) ความกตัญญู (๒๖) การฟังธรรมตามกาล (๒๗) ความอดทน (๒๘) ความเป็นคนว่าง่าย (๒๙) การพบเห็นสมณะ (๓๐) การสนทนาธรรมตามกาล (๓๑) การเผาผลาญบาป (๓๒) การประพฤติพรหมจรรย์ (๓๓) การเห็นอริยสัจ (๓๔) การทำนิพพานให้แจ้ง (๓๕) จิตของผู้ที่ถูกละโลกธรรมกระทบแล้วไม่หวั่นไหว (๓๖) จิตไม่เศร้าโศก (๓๗) จิตปราศจากธุลี (๓๘) จิตเกษม

มังคลัตถทีปนี ทางคณะสงฆ์ไทยได้ใช้เป็นหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มาแต่โบราณ แม้ในปัจจุบัน ก็ยังคงใช้หลักสูตรชั้นประโยค ป.ธ.๔-๕ วิชาแปลมคธเป็นไทย มังคลัตถทีปนี ภาค ๒ เล่ม ๓ นี้ ประกอบด้วยเนื้อหา ๘ มงคล กล่าวคือ (๓๑) การเผาผลาญบาป (๓๒) การประพฤติพรหมจรรย์ (๓๓) การเห็นอริยสัจ (๓๔) การทำนิพพานให้แจ้ง (๓๕) จิตของผู้ที่ถูกละโลกธรรมกระทบแล้วไม่หวั่นไหว (๓๖) จิตไม่เศร้าโศก (๓๗) จิตปราศจากธุลี (๓๘) จิตเกษม เนื้อหาแต่ละมงคล มีสำนวนการแปลที่สละสลวย มีการตั้งข้อ ย่อหน้า เนื้อหาที่เข้าใจยาก ก็ทำเชิงอรรถให้เข้าใจง่าย พร้อมทั้งทำเชิงอรรถบอกที่มาอ้างอิงแต่ละมงคลไว้อย่างชัดเจน เพื่ออำนวยความสะดวกให้เป็นคัมภีร์สำหรับศึกษาเล่าเรียนของพระภิกษุสามเณรและนิสิตสืบไป

ขออนุโมทนาขอบคุณคณาจารย์ ผู้บริหาร และเจ้าหน้าที่กองวิชาการ ตลอดจนท่านผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กล่าวคือ ผู้แปล ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ และคณะบรรณาธิการ ที่ช่วยดำเนินการจัดพิมพ์คัมภีร์ มังคลัตถทีปนีนี้จนสำเร็จ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า คัมภีร์มังคลัตถทีปนี แปล ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเล่มนี้ จักอำนวยประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนา แก่พระภิกษุ สามเณร นิสิต และประชาชนที่ใฝ่การศึกษาสืบไป

(พระพรหมบัณฑิต,ศ.ดร.)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คำนำ

หนังสือเล่มนี้ ได้พัฒนาขึ้นตามโครงการพัฒนาเนื้อหาและสื่อการศึกษาพระปริยัติธรรม กองวิชาการ สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ (๑) เพื่อสนองพันธกิจด้านบริการวิชาการทางพระพุทธศาสนาของมหาวิทยาลัย (๒) เพื่อพัฒนาเนื้อหา และสื่อการศึกษาพระปริยัติธรรมทุกระดับให้ครบถ้วนสมบูรณ์ทันสมัย (๓) เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการ ทางพระพุทธศาสนาให้เข้าถึงประชาชนทุกระดับ

มังคัลลตถทีปนี เป็นผลงานวรรณกรรมชั้นเยี่ยม ที่พระสิริมังคลาจารย์รจนาขึ้น เมื่อ พ.ศ. ๒๐๖๗ มีลักษณะเด่นหลายประการ อาทิ (๑) วางโครงเรื่องดี เดินเรื่องโดยการใช้ถ้อยคำสละสลวย ถือเป็นแบบอย่างสำหรับนักประพันธ์ อำนาจประโยชน์แก่นักเทศน์ ได้เป็นอย่างดี (๒) แนวการอธิบายความเป็นเลิศ คือนำพระบาลี ในมงคลสูตร เป็นบทตั้ง แล้วอธิบายขยายความแห่งพระบาลีนั้นๆ โดยยกข้อความในคัมภีร์ต่างๆ มาประกอบอย่างมากมาย และเหมาะสมกับเรื่องราว (๓) ลำดับคัมภีร์ ดีเยี่ยม เรียงลำดับพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อнуฎีกา ปกรณ์วิเสส ตลอดถึงคัมภีร์ไวยากรณ์ต่างๆ (๔) ความสละสลวยด้านภาษา งดงาม สมกับที่ท่านเคยไปศึกษาที่ลังกาทวีป จนมีความรู้แตกฉาน ในภาษาบาลีเป็นอย่างดี อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงการศึกษาค้นคว้าคัมภีร์ต่างๆ ที่เก็บรวบรวมไว้ในหอธรรม แล้วพิจารณาเลือกสรรนำเนื้อความจากคัมภีร์เหล่านั้นมาอธิบายเชื่อมโยงกับคาถาใน มงคลสูตรได้อย่างชัดเจนและเป็นระบบ คือ เรียงพระพุทธพจน์ อรรถกถา ฎีกา อнуฎีกา และคัมภีร์อื่นๆ ตามลำดับกัน สามารถตรวจสอบได้ง่าย ช่วยให้ผู้เฝ้าศึกษาอ่านมังคัลลตถทีปนีแล้ว ได้รับอรรถรสแห่งเนื้อความได้รับความรู้ในหลักธรรมและสนใจอยากอ่านคัมภีร์มังคัลลตถทีปนี อย่างครบถ้วน

สำหรับ มังคัลลตถทีปนี ภาค ๒ เล่ม ๓ นี้ ใช้เป็นหนังสือคู่มือของชั้นประโยค ป.ธ. ๕ วิชาแปลมคธ เป็นไทย มีเนื้อหาภาษาไทย ประกอบด้วย ๒ คาถา จำนวน ๘ มงคล คือ มงคลที่ (๓๑) การเผาผลาญบาป (๓๒) การประพฤติพรหมจรรย์ (๓๓) การเห็นอริยสัจ (๓๔) การทำนิพพานให้แจ้ง (๓๕) จิตของผู้ที่ถูกโลกธรรมกระทบแล้วไม่หวั่นไหว (๓๖) จิตไม่เศร้าโศก (๓๗) จิตปราศจากภูลี (๓๘) จิตเกษม แต่ละมงคลย่อมนำผลให้เทวดาและมนุษย์ ผู้ประพฤติปฏิบัติ ถึงความสวัสดิ์ในที่ทุกสถาน

คณะผู้แปลมังคัลลตถทีปนี หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จะยังประโยชน์ต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นกับผู้เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ พอสมควร จึงขอขอบคุณท่านที่ได้มีส่วนร่วมทำให้หนังสือเล่มนี้สำเร็จลงได้ ขออำนาจแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย จงดลบันดาลให้ท่านทั้งหลาย ทั้งผู้บริหารของ

(๖)

มหาวิทยาลัยด้วยดี ผู้แปล ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ คณะบรรณาธิการ และท่านผู้ให้การสนับสนุน
ด้านการศึกษาเกี่ยวกับคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ทั้งหลายจงประสบความเจริญในธรรมที่พระผู้มี
พระภาคตรัสไว้ดีแล้วโดยทั่วกันเทอญ

คณะผู้แปลมั่งคั่งถกทีปนี

มกราคม ๒๕๕๙

สารบัญ

	หน้า
คำปรารภ	(๓)
คำนำ	(๕)
นวมคาลัยตถวิณณา พรรณนาความแห่งพระคาถาที่ ๙	๑
ตปถา ถกว่าด้วยการเผาผลาญบาป	๓
อธิบายตปศัพท์	๓
กุศลธรรม ๑๐ ประการ	๓
อธิบายสังวร	๔
เรื่องโลมสกัสนสพดาบส	๑๒
กุสีตวัตถุ ๘	๑๓
อาร์มภวัตถุ ๘	๑๕
ความเพียรมีองค์ ๔	๑๗
เรื่องภิกษุผู้สละความเพียร	๒๐
ถกว่าด้วยการเผาผลาญบาป จบ	๒๒
พรัหมกถา ถกว่าด้วยการประพฤติพรัหมจรรย์	๒๓
พรัหมจรรย์ ๑๐ ประการ	๒๓
๑. ทานคือพรัหมจรรย์	๒๓
๒. ความขวนขวายคือพรัหมจรรย์	๒๕
๓. เบญจศีล คือพรัหมจรรย์	๒๕
๔. อัปมัณฺญา คือพรัหมจรรย์	๒๕
๕. เมถุนวิริติ คือพรัหมจรรย์	๒๕
๖. สทาร์สันโดษ คือพรัหมจรรย์	๒๖
๗. วิริยะ คือพรัหมจรรย์	๒๖
๘. อุโปสถ คือพรัหมจรรย์	๒๗
๙. อริยมรรค คือพรัหมจรรย์	๒๘
๑๐. ศาสนาคือพรัหมจรรย์	๒๘

(๘)

พรหมจรรย์ ๑๒ ประการ	๒๙
สงเคราะห์พรหมจรรย์เข้าในมงคล	๓๒
พรหมจรรย์เป็นมงคล	๓๒
เรื่องชน ๒ คน	๓๓
เรื่องพระภิกษุ ๖๐ รูป	๓๔
กล่าวด้วยพรหมจรรย์ จบ	๓๕
อริยสังขัตตสนกถา กล่าวด้วยการเห็นอริยสัง	๓๗
พระบาลีตถสุตฺร	๓๗
พระบาลีโลกสุตฺร	๓๙
ปฐมเคยฺยสุตฺร	๔๓
ทวยตานุปัสสนาสูตฺร	๔๔
กล่าวด้วยการเห็นอริยสัง จบ	๔๖
นิพพานสังขิกิริยาถา กล่าวด้วยการทำนิพพานให้แจ้ง	๔๗
นิพพานธาตุ ๒	๔๗
พระบาลีในนิพพานสุตฺร	๕๖
พระบาลีในอรหัตตสุตฺร	๕๖
กล่าวด้วยการทำนิพพานให้แจ้ง จบ	๖๐
พรรณนาความพระคาถาที่ ๙ จบ	๖๐
ทสมคาถายัตถวณฺณา พรรณนาความพระคาถาที่ ๑๐	๖๑
อภิมปิถกถา กล่าวด้วยจิตอันโลกธรรมให้วันไหวไม่ได้	๖๓
กล่าวด้วยจิตอันโลกธรรมให้วันไหวไม่ได้ จบ	๗๐
อโสกจิตตถกถา กล่าวด้วยจิตไม่โศก	๗๑
เรื่องชน ๕ คน	๗๓
เรื่องพระเจ้ามตะ	๗๗
เรื่องพราหมณ์คนใดคนหนึ่ง	๗๘
เรื่องกุมภพิตคนหนึ่ง	๗๙
กล่าวด้วยจิตไม่เศร้าโศก จบ	๗๙

วิรัชกถา กถาว่าด้วยจิตปราศจากรูที	๘๑
เรื่องหญิงผู้ประพุดนอกใจ	๘๓
เรื่องบุตรช่างกลบกล	๘๗
เรื่องทูลฐราชกุมาร	๘๘
เรื่องพระราชผู้ตกอยู่ในอำนาจตัณหา	๘๙
กถาว่าด้วยจิตปราศจากรูที จบ	๙๒
เขมจิตตกถา กถาว่าด้วยจิตเกษม	๙๓
เรื่องพระเจ้าปายาสี	๙๕
กถาว่าด้วยจิตที่เกษม จบ	๑๐๑
พรรณนาความแห่งพระคาถาที่ ๑๐ จบ	๑๐๑
เอภาทสกถายัตถวิณณา พรรณนาความพระคาถาที่ ๑๑	๑๐๓
แก้คำว่า เอตาทิสานิ	๑๐๓
แก้คำว่า กตวาน	๑๐๔
แก้คำว่า สพพตถ	๑๐๔
แก้คำว่า อปราชิต	๑๐๖
แก้คำว่า สพพตถ	๑๐๖
แก้คำว่า โสตถิ	๑๐๖
แก้คำว่า ตนุเตสั	๑๐๘
คำทำยมงคลสูตร	๑๐๙
แก้คำทำยมงคลสูตร	๑๐๙
สรูปความมงคลสูตร	๑๐๙
คานิคม	๑๑๐
รัชสมัยที่รจนามังคลัตถที่ปนี	๑๑๑
ปณิธานของผู้รจนามังคลัตถที่ปนี	๑๑๑
มังคลัตถที่ปนี จบบริบูรณ์	๑๑๒

(๑๐)

ภาคผนวก

	๑๑๓
๑. หลักสูตรประโยคบาลีสนามหลวงที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน	๑๑๓
๒. เคล็ดลับการสอบผ่าน	๑๑๔
คณะบรรณาธิการมังคลัตถที่ปนี ภาค ๑-๒	๑๑๖
ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบมังคลัตถที่ปนี ภาค ๑-๒	๑๑๖
คณะผู้แปลมังคลัตถที่ปนี ภาค ๑	๑๑๗
คณะผู้แปลมังคลัตถที่ปนี ภาค ๒	๑๑๘

นวมคาลัยัตถ์วณณา (พรรณนาความแห่งพระคาถาที่ ๙)

[๔๖๙] พึงทราบวินิจฉัยในพระคาถาที่ ๙ ต่อไป ฯ

กิจมีการสำรวจอินทรีย์เป็นต้น ชื่อว่าตบะ ฯ กิจมีการเว้นจากเมถุนเป็นต้น ชื่อว่าพรหมจรรย์ ฯ การเห็นมรรคด้วยอำนาจแห่งการตรัสรู้ริยสัจ ๔ ชื่อว่าการเห็นอริยสัจ ฯ การบรรลุหรือการพิจารณาเห็นพระนิพพานกล่าวคือพระอรหัตผล ชื่อว่านิพพานสังฆิกิริยา ฯ

คำว่า **เอตํ** เป็นต้น ความว่า เทพดา ท่านจงถือว่า

๑. การเผาผลาญบาป(ตบะ)
๒. การประพฤติพรหมจรรย์
๓. การเห็นมรรคด้วยอำนาจการตรัสรู้ริยสัจ
๔. การทำพระนิพพานให้แจ้ง

กรรม ๔ อย่าง มีการเผาผลาญบาปเป็นต้นนี้ เป็นมงคลอันสูงสุด ฯ ความโดยสังเขปในพระคาถาที่ ๙ นี้ มีเท่านี้^๑ ฯ ส่วนความพิสดารในพระคาถาที่ ๙ นี้ ดังต่อไปนี้ ฯ

^๑ ชุ.ช.อ. (บาลี) -/๑๑/๑๓๒-๑๓๓.

